

נושא העבודה:

"טעות סופר"

תאריך: דצמבר 2015

העבודה מוגשת בחסות העמותה של

נוער שוחר משפט עברי

הקדמה אישית:

בחרתי לעסוק בנושא "טעות סופר" מכמה סיבות עיקריות.

הראשונה היא מכיוון, שבמהלך לימודי במסגרת נוער שוחר משפט עברי לא הרבינו לעסוק בדיני צוואת ובטעות סופר ככלל. ולכן, כאשר קיבלנו את רשימת הנושאים לעבודה הנ"ל חיפשתי משהו שידון בין היתר בדיני צוואות וכמו כן, הנושא של טעות סופר עסקה בכך.

בנוסף לכך, עניין דיני הצוואות מעניין אותי מאוד מכיוון שהדין עצמו הוא שאלה שאיננה ברורה מראש מכיוון שאם אכן נמצאה טעות, והאדם שהשאיר את הצוואה כבר נפטר,

ישנו קושי מה לעשות בנידון וכמו כן, לנסות להבין מה הייתה כוונתו של הנפטר בעת שכתב את הצוואה. ואיננו יודעים האם צוואה שיש בה טעות היא עדיין כשרה.

ניתן לדון בטעות סופר בשני מישורים שונים:

1) דיני חוזים

2) דיני הורשה וצוואות.

כאשר יש טעות בחוזה בין שני צדדים, הצדדים יכולים להיפגש, לדון בבעיה וכך בעצם להגיע לפשרה בנושא וכך נפתרת הבעיה. לעומת זאת, בדיני צוואות העניין יותר מסובך כפי שציינתי לעיל.

תוכן עניינים :

4	מבוא	פרק ראשון
5-6	מהי טעות סופר, לפי המשפט הישראלי	פרק שני
7-8	מהי טעות סופר, לפי המשפט העברי	
9	השוואה בין המשפט הישראלי לעברי	
	התמודדות עם מקרים שחלה בהם טעות סופר	פרק שלישי
10-11	לפי המשפט הישראלי	

	התמודדות עם מקרים שחלה בהם טעות סופר	
12	לפי המשפט העברי	
13	השוואה בין המשפט הישראלי לעברי	
	קיום הצוואה לנוכח טעות סופר לפי המשפט	פרק רביעי
14-15	הישראלי	
16-17	קיום הצוואה לנוכח טעות סופר לפי המשפט העברי	
18	השוואה בין המשפט הישראלי לעברי	
19	סיכום	פרק חמישי
20-21	ביבליוגרפיה	פרק שישי
	נספחים	פרק שביעי

פרק 1 מבוא:

השאלה העיקרית שבה אעסוק בעבודה היא :

"כיצד מתמודדים עם צוואה שנמצאה בה טעות סופר?", " מהי טעות סופר?".

בעבודתי אראה את דרכי ההתמודדות וכמו כן, למי ניתן יהיה לפנות במקרים כאלה.

האם תהיה אפשרות לשנות את הצוואה או להשאירה כך ללא כל שינוי מפאת כוונתו

של המנוח. על מנת לענות על השאלות הנ"ל יהיה צורך להבין את הרקע שלהם ואת

זה נעשה באמצעות חוקי המשפט העברי והישראלי.

סוגי הצוואות ומדוע יש צורך בלקיים אותן

צוואה הנה הבעת רצון, משאלה שמביע אדם באשר למה שייעשה לאחר מותו בכל הנוגע לרכושו ונכסיו. הרכוש והנכסים עוברים לאנשים אשר כתובים בצוואה ואלו נקראים "יורשים".

יש צורך לקיים את הצוואה בכל דרך על מנת, שהתקיים דברו של המת ולכבד את בקשותיו. כמו כן, ישנם מספר סוגים של צוואות: ¹סעיף 18 לחוק הירושה

(1) צוואה הנעשית בכתב יד - ²סעיף 19 לחוק הירושה

(2) צוואה הנעשית על ידי עדים כשרים - ³סעיף 20 לחוק הירושה

(3) צוואה הנעשית בע"פ - ⁴סעיף 23 לחוק הירושה

(4) צוואה בפני רשות - ⁵סעיף 22 לחוק הירושה

פרק 2 – מהי טעות סופר לפי המשפט הישראלי?

כאשר רואים צוואה שיש בה טעות השאלה שנשאלת היא, האם מה שכתוב בצוואה משקף את רצון המצווה או שמא טעה המצווה בניסוח הצוואה, באופן שהדברים שכתב בצוואתו לא משקפים את אומד-דעתו.

טעות סופר בצוואה לפי סעיף 32 לחוק הירושה⁶ היא בעצם טעות באחת מהוראותיה של הצוואה יכול להתבטא במגוון דרכים. כגון: טעות תחביר, כתיב, פיסוק, טעות

---

¹ סעיף 18 לחוק הירושה תשכ"ה 1965

² סעיף 19 לחוק הירושה תשכ"ה 1965

³ סעיף 20 לחוק הירושה תשכ"ה 1965

⁴ סעיף 23 לחוק הירושה תשכ"ה 1965

⁵ סעיף 22 לחוק הירושה תשכ"ה 1965

⁶ חוק הירושה תשכ"ה 1965 – סעיף 32

בתיאורו של אדם או של נכס, טעות בתאריך, במספר או בחשבון ועוד. ובלשנו של ש'

שילה: "המצווה יודע את העובדות לאושרן, אך הוא טועה בתיאורן".⁷

טעות סופר נעשית בזמן שאדם נמצא במצב של "תום לב" ולכן המחוקק עפ"י סעיף 67(א) לחוק⁸ נותן לבית המשפט ולרשם לענייני ירושה את הסמכות, הכוח, לתקן את הצוואה אם אשתכנע כי אכן נפלה בה אחת מן סוגי הטעויות שציינתי לעיל, וזאת על מנת שיהיה ניתן לברר מה הייתה כוונתו האמיתית של המצווה. נטל ההוכחה הוא גבוה ומוטל על מי שמבקש ליהנות מההסדר שקבע המחוקק. וכמו כן, לשון סעיף 32 לחוק דורשת לבדוק בבירור את כוונת המצווה, לכן יש צורך לתת משמעות מצומצמת למונח "טעות סופר".

יש להבחין בין טעות סופר לבין פגם צורני בצוואה-

כאשר בצוואה נכתבים שני תאריכים שונים למועד עשיית הצוואה, זהו פגם בתאריך וזהו לא טעות סופר. כלומר, טעות בקיום עצמו ולא בהוראה כלשהי שנתן המצווה.

ניתן לסדר פגם זה עפ"י מה שהמחוקק קבע בסעיף 25 לחוק הירושה⁹

בנוסף לכך, המחוקק מבחין באופן ברור בין פגמים שבצורת הצוואה לבין פגמים מהותיים. סעיף 25 לחוק הירושה עוסק בפגמים שבצורת הצוואה, המחוקק קובע כי כאשר אין ספק לגבי צוואה וכמו כן התקיימו בה כל מרכיבי היסוד, היא לא תיפסל רק בשל הפגם הפורמאלי שבה. מכאן אנו יכולים ללמוד שהצורה (החיצונית), לא משנה אלא, התוכן (הפנימיות).

---

⁷ שם כרך א, עמ' 287

⁸ חוק הירושה תשכ"ה 1965 - סעיף 67 (א)

⁹ חוק הירושה תשכ"ה 1965 - סעיף 25

לפי סעיף 30 (א) לחוק הירושה¹⁰ ניתן להסיק שכאשר ישנה תחבולה או השפעה בלתי הוגנת בצוואה- לא ניתן יהיה לקיימה, והוראת הצוואה בטלה.

מהי טעות סופר לפי המשפט העברי?

במשפט העברי קוראים לצוואה "שטר".¹¹ המונח "טעות סופר" ידועה עוד מתקופת המשנה והתלמוד, שבה היו הסופרים של בית הדין כותבים את השטרות – בתקופה הנ"ל התייחסו לשטר לאו דווקא בתור צוואה אלא גם כהסכם, מסמך בין שני אנשים.

---

¹⁰ חוק הירושה תשכ"ה 1965 סעיף 30 (א)
¹¹ ראה נספחים

עפ"י המשפט העברי, בעת פטירתו של אדם עוברת נחלתו ליורשיו הטבעיים לפי דין תורה.¹² אין לאדם האפשרות להביא מן רכושו לאנשים שהם לא יורשיו הטבעיים. הטעם לכך הוא, שעל ידי נתינת המתנה (שתחול לאחר המיתה של המצווה) עוקר אותו האדם את דיני הירושה אשר כתובים בתורה ולכן אין הדין מאפשר "לעקור הירושה מהיורש". לפי הדין העברי, היכולת של המוריש להתערב בעניין סידור הנחלות בצוואתו, הוא מזערי מאוד.

היורש יכול להורות על צוואתו, כאשר הוא במצב של "שכיב מרע" או שהוא מוגבל באיזשהו אופן. אך יורשיו ירשו אותו בכל אופן לפי אמירתו של הדין.¹³ אם המצווה מתקש להביא לאדם מסוים נכס מצוואתו, ואותו אדם הוא לא מיורשיו הטבעיים, מותר למצווה לעשות זאת בדרך המתנה:

א. כאשר המצווה בחיים ונותן לאדם את הנכס

ב. בנתינה שלאחר המוות, שנאמר עליה: "אין כל הדברים הללו אמורים אלא

כשאמר לשון ירושה אבל אם אמר לשון מתנה דבריו קיימים"¹⁴

איך מוכיחים טעות סופר?

ישנה מחלוקת¹⁵ בין הרא"ש והרב ישראל איסרלין לגבי אדם אשר כתב שטר וטעה בשם של אשתו. וכעת הם מתעסקים בנדון, כיצד יהיה ניתן להוכיח טעות סופר במקרה שנוצר.

¹² ש' אלבק "יסודות דיני הירושה והצוואה בתלמוד" מחקרי משפט ז' (1989) 7

¹³ שולחן ערוך: חושן משפט סימן רפ"א

¹⁴ שולחן ערוך: חושן המשפט, רפא, ז'

¹⁵ שו"ת הרא"ש, כלל ס"ח. סימן לב.

לדעתו של הרא"ש, טעות סופר ניתן להוכיח מתוך השטר עצמו (גופא) או מתוך סיבות חיצוניות. ואילו הרב ישראל טוען כי טעות סופר לא תוכח אלא מהשטר עצמו: "כל היכא שאין שום הוכחה מתוך הגט עצמו לא תלנין בטעות סופר".

הרא"ש אומר שאומנם המחלקות הנ"ל מתעסקת בעיניי גט אך, היא נקשרת לכל עניין בנושא ההסכמים וכמו כן, בצוואות.

השוואה בין המשפט הישראלי והעברי

השונה- טעות סופר במשפט הישראלי באה לידי ביטוי בחשבון בנק שגוי, חתימת היורש, חתימת העדים, תאריך הצוואה ועוד.

על מנת לערער על הטעות הזאת ניתן לפנות לבית המשפט ולרשם לענייני ירושה והם

יעשו ככל שביכולתם לשנות את הטעות ולתת תוקף לצוואה

לעומת זאת במשפט העברי, כאשר ישנה "טעות בדבר משנה" שמשבשת את

הצוואה, לא ניתן להסתמך על הצוואה. וברוב המקרים הצוואה נפסלת.

דומה- לא ניתן היה למצוא נקודות דמיון בין שני צורות המשפט מכיוון, שלכל אחד

ישנה התייחסות שונה למקרה.

פרק 3 – ההתמודדות עם מקרים שחלה בהם טעות סופר

לפי המשפט הישראלי:

אם ישנו מקרה אשר הצוואה נעשתה שלא כחוק כלומר, על ידי קטין, אדם שאינו כשיר לצוות ואדם שאיננו יודע להבחין בטיבה של צוואה- הצוואה בטלה.

בעקבות הוספת סעיף 25 (ב) לחוק הירושה, אנו מסיקים שהתאריך והחתימה בצוואה שבכתב יד איננה מרכיב יסודי לפי סעיף 19 לחוק.

המחוקק שם דעתו בצורה מפורשת כי בנסיבות מיוחדות ובתנאים במפורטים בסעיף 19 לחוק, אשר מתעסק באמיתות הצוואה וגמירות הדעת של המצווה, להתעלם מתאריך שגוי וכמו כן, מחתימה שגויה. וכמו כן, להמשיך ולקיים את דבר הצוואה. דוגמא שבה ניתן לראות שימוש בצורה טובה בסעיף 25 (ב) לחוק¹⁶, יש לראות בפסק דין גזלבסקי¹⁷. המקרה הנ"ל עוסק בצוואה אשר התאריך לא רשום בה כמו כן, זוהי הייתה בעצם הטענה העיקרית בצוואה.

בית המשפט המחוזי, סירב לקיים את הצוואה בהסתמך על נוסחו הקודם של סעיף 25 לחוק אשר מתבסס על פס"ד בעניין בריל¹⁸ על הקביעה הזו הוגש ערעור, אך עד שהושמע הערעור סעיף 7 לחוק הירושה התקבל ובנוסף לכך נוסף לסעיף 25 עוד חלק אשר זהו סעיף 25 (ב).

בסופו של יום, בית המשפט הורה על קיום הצוואה מבלי להחזיר את הדיון לבית המשפט המחוזי וזאת בגלל, שהצוואה אכן הייתה חתומה והיא הראתה את כוונתה של המצווה, ואילו החוסר היחידי היה ההיעדר בתאריך.

אשר יש מקרה שבו הוראת הצוואה היא בלתי ברורה או בלתי חוקית ניתן להתייחס לכך בכמה אופנים.

---

¹⁶ חוק הירושה תשכ"ה 1965 סעיף 25(ב)

¹⁷ ע"א 523/82 גזלבסקי נ' היועמ"ש

¹⁸ ע"א 869/75 בריל נ' היועמ"ש

אם קיימת צוואה שההוראה שניתנה בה על ידי המצווה היא לא ברורה כלומר, לא יודעים למי המצווה מותר את עזבונו וכמו כן, מה המצווה ציווה באופן כללי בצוואתו- הצוואה בטלה. אנו מדברים כעת על מקרים שהם קיצוניים שההוראה לא הייתה כלל וכלל ברורה שלא היה ניתן להבין ממנה מה היה כוונת המצווה. ובעקבות כך, בית המשפט יכריז על ביטול הצוואה ולא יאפשר למלא אחר הוראותיה.

מטרת המחוקק כאמור, להגשים לקיים את דבריו של המצווה ע"פ הרשום בצוואתו. אך, אחד הסייגים המרכזיים כאן הוא שלא תוכל להתקיים צוואה שהיא בלתי מוסרית, בלתי חוקית וכמו כן, צוואה בלתי אפשרית כלומר, צוואה שבה המצווה מוריד את נכסיו למישהו שלא יכול לרשת כגון: אדם שלא נולד תוך 300 ממותו. העניין הנ"ל נובע מכך, שאין לאפשר לאדם לצוות על עניינים שהם לא חוקיים או בלתי מוסריים.

כאשר הצוואה מתבטלת בגלל אחד מן הסיבות לעיל- הרכוש ו/ הנכסים המצויים בירושה יחולקו על פי כללי הירושה לפי הדין.

אדם רשאי לבטל את צוואתו¹⁹ בכל עת ומכל סיבה. לאחר ביטול הצוואה, הוא יכול לערוך צוואה אחרת במקומה או שלא להכין צוואה כלל. בכל מקרה, הצוואה האחרונה היא זאת שמחשיבים אותה. זאת הסיבה שיש לכתיבת התאריך חשיבות רבה, (בשביל שיוכלו לדעת מהי הצוואה האחרונה ביותר של המנוח).

דרכי ההתמודדות לפי המשפט העברי:

¹⁹ חוק הירושה תשכ"ה 1965 סעיף 36, ראו גם דנ"א 7818/00 אהרון נ' אהרוני פד"י נ"ט (6) 653

בזמן המשפט העברי דרך ההתמודדות עם טעות סופר הצוואה הייתה – כאשר לשון האדם לא הייתה ברורה, אנשים אשר כתבו את צוואתם לפי לשון התורה או לשון החכמים.

אדם אשר מתרגם צוואה, עליו לעשות זאת בצורה קפדנית ומדויקת. וכמו כן, עליו להיזהר מלתרגם את המילים שאנו דנים בהם, כי יתכן של פי תרגומו תחול שינוי במשמעות המילה ע"פ דין, וכתוצאה מכך מסקנת הדין עלולה להיות מוטעית ולא תואמת למשמעותה האמיתית של המילה כפי שהיא בלשון הקודש או בכל שפה אחרת.

הפוסק חייב לדון בהתאם לכוונת המצווה ומועיל לכך במידה והאדם חולה, שהוא לא חייב לומר זאת בעצמו, אלא העדים יכולים להגיד זאת במקומו והוא יאשר את העניין. הגמרא אומרת: " בית דינא בתר בי דינא לא דייקי"²⁰. בעזרת אימרה זו ניתן להדגיש את המצווה העקרונית. כלומר, בית דין אחד לא יכול לבדוק את מעשי בית הדין האחר. אנו מניחים שבית הדין פסק דבר כלשהו רק לאחר שבדק את המקרה בצורה מעמיקה ובירר את עקרונותיו ולכן, יש לסמוך על דברי בית הדין. ממילא אין לבית משפט מוסמך אחר לשנות את מה שקבע בית הדין הראשון. אך קביעה זו מעוררת בעיה, וזאת כיוון, שגם אם בית דין מסוים יש לו סמכות והוא מוצלח מאוד, ישנם פעמים שהחלטותיו לא מוצדקות. ובגלל הקביעה לא תינתן האפשרות להגיש ערעור.

השוואה בין המשפט הישראלי למשפט העברי

---

²⁰ בבא בתרא קלח ע"ב

השונה- במשפט העברי הפוסקים היו בוחנים בין כמה בתי דין שעוסקים באותו עניין,

באם הצוואה לא הייתה ברורה. ובכך מגיעים לפשרה ולהחלטה סופית בנידון.

לעומת זאת, במשפט הישראלי כאשר לשון הצוואה איננה ברורה, בית המשפט לא פונה לבתי משפט אחרים כמו העברי. אלא, הם פונים לפסקי דין שהבעיה בהם דומה לבעיה שדנים בה כרגע בבית המשפט. וברוב הפעמים על פיהם מגיעים להחלטה.

הדומה- אנו יודעים שכאשר צוואה נעשית שלא כדין; ע"י קטין, אדם שלא יודע מהי

טיבה של הצוואה וכדומה. הצוואה בטלה.

בנוסף לכך, במשפט הישראלי במקרים חריגים בצוואה כאשר לא ניתן להבין מה רצה

המצווה בצוואתו וכמו כן, לא מבינים את הוראותיו- ההוראה בטלה. כך גם במשפט

העברי, כאשר ישנה צוואה והמתרגמים מתקשים בהבנתה ועניין זה מוביל לכך שלא

יהיה ניתן להשלים את מבוקשו של המנוח. שהרי שקיום דבר המת זוהי מצווה עם

ערך רב. לכן, ישנם 2 אפשרויות שונות:

(1) מבטלים את הצוואה

(2) משאירים את הצוואה בצורתה המקורית ומפרשים את הצוואה על פי הלשון,

השפה שהיא נכתבה.

פרק 4 – קיום הצוואה לנוכח טעות סופר לפי המשפט

הישראלי:

נשאלת השאלה, האם ניתן לתקן טעות סופר בצוואה מבלי לפנות לבית המשפט?²¹
התשובה לכך היא, לא! תיקון טעות עלול לפסול צוואה. רק בית המשפט מוסמך לתקן טעות קולמוס וטעות סופר בצוואה.

כמו שציינתי בפרק הקודם ניתנת האפשרות לכתוב צוואה חדשה במידה והמצווה רוצה להוסיף פרטים על הצוואה המקורית וכו'. השאלה שנשאלת מעניין זה היא, אם אדם כותב צוואה חדשה מבלי לבטל בצורה מפורשת את הצוואה המקורית, גורמת אכן לביטול הצוואה הקודמת?²²

התשובה: צוואה חדשה, אפילו אם לא נכתב בה באופן מפורש שהמוריש מבטל את הצוואה, רואים אותה כמבטלת אותה אם הוראות הצוואה סותרות את הוראות הצוואה הקודמת לדוג': אם משנה המצווה את סכום הכסף של כל אחד מהיורשים או שהמצווה מוסיף לצוואה החדשה רכב/ רכס חדש שרכש אשר לא מצוין בצוואה הקודמת. וברצונו שאחד מיורשיו יוריש את אותו הנכס.²³

עוד דוגמא היא כאשר לאחר זמן מה מוצאים צוואה שהיא חדשנית יותר לעומת הצוואה הראשונה. ויש בהם הבדלים במס' פרטים.

אדם שבידו צוואה חייב על פי החוק למסור אותה לרשם לעיני ירושה, מיד לאחר מות המצווה. אדם אשר מפר את ההתחייבות הזו, דינו מאסר עד שלושה חודשים או קנס

²¹ ראה פורום דיני משפחה בישראל – ירושות, צוואות

²² צוואות וירושות- תוקף צוואה

²³ חוק הירושה תשכ"ה 1965 סעיף 36 (ב)

כספי לפי סעיף 75 (א)(ב) לחוק הירושה.²⁴ יש לציין שאם מוצאים צוואה חדשה, בגלל

שלא ידעו על קיומה בזמן מתן הצו, יש אפשרות לתקן את הצו פעם נוספת מבלי

להיענש על כך.

---

²⁴ חוק הירושה תשכ"ה 1965 סעיף 75 (א) (ב)

קיום הצוואה לנוכח טעות סופר, לפי המשפט העברי:

לפי המשפט העברי לערך הצוואה חשיבות רבה. משום, המצווה לקיים את דבר המת.

את מצוות קיום דברו של המת אנו למדים מהפסוק "ויעשו בניו לו כן כאשר צום"²⁵.

גם בתיאור המפגש בין יעקוב ויוסף בתחילת הפרשה, ציווה יעקוב שייקבר בארץ כנען. בתום שמיעת הוראותיו, התחייב יוסף – בנו למלא אחר צוואתו של אביו ואמר לו: "אנוכי אעשה כדבריך"²⁶ – רואים "בהתחייבות" זאת של יוסף את המצווה בלקיים את דבר המת.

לפי הדין העברי לכל צוואה לא משנה באשר מה היא- יש לה ערך, מפני שמצווה לקיים את דברי המת.

גם אם האדם היה בריא בעת שכתב את צוואתו, לבין שכתב אותה במצב של "שכיב מרע". נשאר לה הערך של קיום דבר המת. ישנם פעמים שיש לצוואה ערך משפטי אך אם לא (בדין העברי), יש לה ערך מוסרי בלבד.

ערך משפטי משמעותו- עצם זה שבית הדין כופה על היורשים לקבל את מה שהותיר להם המצווה. והצוואה נעשתה בפני יורשיו של האדם.

ערך מוסרי משמעותו- שהצוואה לא נעשתה בפני היורשים של המצווה או בפני אלה שבידם לקיים את המצווה של קיום דבר המת. וכמו כן, שהמצווה לא השליש את הנכסים שציווה עליהם. ובכך, אין לה ערך משפטי ובית הדין לא יכול לכפות את הנכסים עליהם.

---

²⁵ מאמרו של בן ציון גרינברג

²⁶ בראשית מז, ל

לפי דעת ריב"ם והרמב"ן: "אם אדם מינה שלוחים לקיים את צוואתו, או ציווה ליורשיו עשו כך וכך בנכסו ותנו כך וכך, אומרים בזה מצווה לקיום דבר המת"²⁷

כאשר במשפט העברי נתקלים בטעות בצוואה, בית הדין ינסה לתקן את הטעות ולאפשר לצוואה להתקיים. אך, אם זה איננו אפשרי- הוראת הצוואה בטלה.

אומנם לבית המשפט ישנה סמכות מיוחדת- לגבי ביטול הוראת הצוואה במקרים מסויים. אך בנוסף לכך, יש בידה את היכולת לעשות תיקון קונסטרוקטיבי- מהותי על הצוואה בנוסף לתיקון טעות סופר.

---

²⁷ מאמר צוואה כהלכה הרב ח' שלמה שאגן תחומין ח'

השוואה בין המשפט הישראלי למשפט העברי

השונה- במשפט העברי, ההלכה נמנעת מבירור הכוונה של המצווה, ומרבה להסתמך על עובדות אשר חלו במהלך עשיית הצוואה.

כיום המשפט הישראלי הוסיף את סעיף 30 (ב) לחוק הירושה שאומר, שיש אפשרות לתקן את הצוואה, אם אפשר יהיה לקבוע בבירור מה היה המצווה מורה אלמלא הטעות שנכתבה. לדעתו של השופט ברק, לפני התיקון של הצוואה יש צורך להתבונן בכל הראיות מבחינה חיצונית. על מנת, לתקן את הטעות ולהגיע למצב שבו הצוואה מקיימת את מה שהמצווה התכוון מלכתחילה.

הדומה- במשפט העברי, העניינים הסופיים בבתי הדין נגמרים בסופו של דבר בצורה רכה יותר. מכיוון, שכל בית דין יכול לסתור את עצמו כל פעם מחדש בעקבות מציאת ראיות צדדיות מובילות לטובתו האישית, כדברי השולחן ערוך.²⁸

כמו כן, גם במשפט הישראלי אפשר יהיה לבטל את הצוואה הקדומה על סמך עובדות שלא היו בפניהם בזמן מתן הצו. עצם העבודה שהצוואה לא הייתה בצו, מאפשרת את תיקונה בסופו של דבר.

---

²⁸ שולחן ערוך, חושן המשפט סימן כ סעיף א

סיכום

במהלך העבודה דנו בשאלות כגון: מהי טעות סופר, כיצד מתמודדים איתם וכמו כן, איך הצוואה יכולה להתקיים לנוכח טעות סופר המוצגת בה.

בנוסף לכך במהלך העבודה הסקנו מסקנות רבות: טעות סופר יכולה לבוא לידי ביטוי באמצעות כפייה, תום לב, תאריך שגוי וכו'.

הצוואה כשרה כל עוד יש את האפשרות לדעת לפי הסיבות החיצוניות מה היו כוונותיו של המצווה. כאשר ישנה צוואה שהיא לא חוקית/מוסרית- הוראותיה של הצוואה בטלות.

על מנת להתמודד עם הקשיים בעניין טעות סופר בצוואות, יש להגיע להבנה בין היורשים או שהיורשים יצטרכו לפנות לרשם לענייני ירושה אף על פי שנטל ההוכחה הוא עליהם (על היורשים).

ניתן לראות, שישנם דברים רבים אשר משותפים למשפט העברי ולמשפט הישראלי. אך יש דברים שהדין העברי מקפיד מעבר למה שהמשפט הישראלי מקיים כיום וגם להפך, המשפט הישראלי תיקן עוד מס' תקנות, סעיפים "שיעזרו" לבית המשפט לקבוע את פסקי הדין בצורה הטובה ביותר.

באופן אישי, למדתי המון על הנושא והרבתי להפנים. וכמו שצינתי בהקדמה האישית, הנושא של צוואות מאוד מעניין אותי. ושימח אותי מאוד לדעת, שעבודתי תעסוק בנושא הנ"ל.

ביבליוגרפיה

המקורות במשפט הישראלי-

חקיקה:

❖ חוק הירושה תשכ"ה 1965

פסיקה:

❖ ע"א 523/82 גלזבסקי נ' היועמ"ש

❖ ע"א 869/75 בריל נ' היועצמ"ש

❖ דנ"א 7818/00 אהרון נ' אהרוני פד"י נט (6) 563

ספרות- ספרים:

❖ נרקיס שלומי, "הפרשנות לחוק הירושה", בני ברק התשע"א .

❖ שוחט שאול, "פגמים בצוואות", תל אביב התשס"א.

❖ שוחט שאול, פינברג נחום, פלומין יחזקאל, "דיני ירושה ועיזבון", תל אביב

התשע"ד.

מאמרים:

❖ אלבק ש', 'יסודות דיני הירושה והצוואות בתלמוד', מחקרי משפט ז'

7(1989)

❖ גרינברג בן ציון, 'פרשת ויחי', (תשס"ד) גליון מס' 151

❖ הרב שאנן ח' שלמה, 'צוואה כהלכה', תחומין ח'

❖ שילה ש', כרך א' עמ' 287

המשך ביבליוגרפיה

מקורות המשפט העברי:

ספרות ספרים:

- ❖ גואלק אשר, "יסודי המשפט העברי", תל אביב תשכ"ז
- ❖ ורהפטיג שילם, "עקרונות פרשנות בחזים" (חברת כ"ח), ירושלים תשל"ד
- ❖ שבת אילנית, שבת אורן, "ירושה- עסקאות בירושה עתידה וצוואות הדדיות", תל אביב תשס"ו.

ספרות-פסיקה:

- ❖ בבא בתרא, קלח, ע"ב
- ❖ בראשית, מ"ז, ל'
- ❖ שו"ע חושן המשפט סימן ז'
- ❖ שו"ע חושן המשפט סימן כ' סעיף א'
- ❖ שו"ע חושן המשפט סימן רפ"א

ספרות השו"ת:

- ❖ שו"ת הרא"ש כלל ס"ח סימן לב

